

Publikovaná edice Institutu pro kriminologii a sociální prevenci 2019

Studie

Oběti kriminality - poznatky z viktimizační studie

Roubalová, M. a kol.

Monografie shrnuje poznatky z projektu „Výzkum obětí trestné činnosti zaměřený na zkušenosti obyvatel České republiky s vybranými druhy deliktů ve sledovaném období“. Projekt byl realizován s cílem zjištění míry viktimizace obyvatel, a tím získání komplementárního zdroje informací o rozsahu kriminality v České republice včetně její latentní části. Sekundárním cílem bylo rovněž získání podrobnějších informací souvisejících s prožitou viktimizací, jakož i dalších názorů obyvatel na otázky spojené s problematikou kriminality. Projekt byl speciálně zaměřen na problematiku péče o oběti v ČR. Kromě teoretické části a výsledků výzkumu obětí je obsahem publikace i metodika k realizaci viktimizačních výzkumů.

Rodinné skupinové konference

Tomášek, J. a kol.

Rodinné skupinové konference představují opatření, které vychází z principů restorativní justice a uplatňuje se zejména při řešení případů pachatelů z řad dětí a mládeže. V našich podmínkách bylo využití konferencí pilotně ověřeno v rámci projektu „Na správnou cestu“, který v letech 2012-2015 realizovala Probační a mediační služba. Publikace přináší poznatky z výzkumu, jehož hlavním cílem bylo zhodnotit zkušenosti a názory přímých účastníků tohoto projektu, tedy pachatelů, obětí i facilitátorů. Zjišťována byla také míra následné recidivy pachatelů. Součástí publikace je rovněž přehled základních teoretických východisek rodinných skupinových konferencí, stejně jako výsledků zahraničních studií, které se zabývaly jejich efektivitou.

Uživatelé drog ve vězení – hodnocení účinnosti terapeutických programů

Zeman, P. a kol.

Knihy přináší hlavní výsledky empirického výzkumu, zaměřeného na zacházení s uživateli drog v českých věznicích. Výzkum, realizovaný v letech 2016-2019, se zabýval především účinností terapeutických programů na specializovaných oddílech věznic pro uživatele drog ve výkonu trestu odnětí svobody, a to z hlediska jejich potenciálního vlivu na kriminogenní postoje a vzorce myšlení účastníků programu a na jejich kriminální recidivu po propuštění na svobodu. Kromě toho kniha přináší též výsledky expertního šetření mezi pracovníky specializovaných oddílů, přehled právní úpravy zacházení s vězněnými uživateli drog, dostupné statistické údaje, nebo poznatky k této problematice ze zahraničních či mezinárodních studií. Autoři zasazují poznatky z výzkumu do kontextu současného stavu práce s odsouzenými uživateli drog ve výkonu trestu odnětí svobody, diskutují identifikované nedostatky zejména ve vztahu k návaznosti adiktologických služeb, nabízených uživatelům po propuštění z výkonu trestu na svobodu, a zamýšlejí se nad možnostmi zlepšení stávající situace v této oblasti.

Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2018

Diblíková, S. (Ed.)

Intepretace údajů o stavu trestné činnosti na území České republiky v konkrétním roce i v kontextu delšího časového vývoje patří do náplně IKSP téměř tři desetiletí. Tradiční publikace komentuje základní informace, získané především ze statistik Policie ČR a Ministerstva spravedlnosti ČR. Odborná kniha se zabývá strukturou kriminality, geografickými ukazateli a změnami oproti roku předchozímu a za posledních zhruba deset let. Obsahuje data o známých pachatelích v členění podle pohlaví a věku, sleduje podíl recidivistů. Publikace dále analyzuje vývoj trestní a sankční politiky v České republice, zejména trendy u osob stíhaných, obžalovaných a odsouzených; monitoruje aplikaci zkráceného přípravného řízení a odklonů, strukturu sankcí i tzv. prison index. Pozornost je též věnována dvěma specifickým kategoriím pachatelů, a to cizincům a osobám do 18 let věku - a jimi páchané trestné činnosti. Přináší též výstupy z každoročního expertního šetření k základním charakteristikám organizovaných zločineckých skupin na území ČR. Nově zařazená kapitola sleduje tendence ve výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody; charakteristiky a vývoj za poslední přibližně dekádu jak mezi populací vězňů, tak u zaměstnanců Vězeňské služby ČR. Podána je i souhrnná informace o (ne)dostupnosti komplexních dat o obětech trestných činů v ČR. Zmíněny jsou i některé údaje o sebevraždách. Odbornou publikaci doplňuje řada grafů, tabulek a časové řady vybraných ukazatelů kriminality.

Možnosti zjišťování míry a struktury sekundární drogové kriminality v podmínkách České republiky

Roubalová, M. a kol.

Publikace shrnuje výsledky stejnojmenného projektu „Možnosti zjišťování míry a struktury sekundární drogové kriminality v podmínkách České republiky“, který byl podpořen v rámci Programu bezpečnostního výzkumu ČR s identifikačním kódem „VI20172019053“. Hlavním cílem tohoto projektu bylo navrhnout nový postup pro zjišťování míry a struktury sekundární drogové kriminality za účelem získání realistického a na vědeckých poznatcích založeného odhadu tohoto fenoménu. Monografie kromě návrhu postupu evidence tohoto typu kriminality přináší i teoretický vhled do problematiky včetně představení nové kategorizace trestné činnosti související s drogami. V neposlední řadě jsou zde prezentovány i výsledky expertních šetření, která byla v rámci projektu realizována.

Senioři v České republice jako oběti i pachatelé kriminálních deliktů

Martinková, M., Biedermanová, E.

Publikace v teoretické části přináší poznatky o současném stavu zkoumání viktimizace osob pokročilého věku špatným zacházením. Informuje také o vývoji trestné činnosti seniorů (osob starších 65 let) pohledem českých resortních statistik v posledních letech. Empirická část publikace je věnována poznatkům z výzkumu zkušeností reprezentativního souboru tří tisíc respondentů ve věku 65 až 80 let z celé ČR s vybranými 19 delikty, a to během období jednoho roku, který předcházel terénnímu šetření. Zabývá se bližšími okolnostmi viktimizace seniorů zkoumanými delikty. Věnuje se také problematice latence, strachu z kriminality a zkušenostem seniorů s některými dalšími jevy, souvisejícími s kriminalitou. V empirické části publikace jsou dále shrnuty poznatky o trestné činnosti a o základních osobnostních charakteristikách pachatelů trestné činnosti – seniorů, získané při rozboru dat obsažených ve vybraném vzorku trestních spisů. Při této analýze trestních spisů se jednalo o případy pravomocně odsouzených osob v ČR vykonávajících nepodmíněný trest odnětí svobody, kterým bylo v době spáchání trestného činu 65 a více let. Publikace je určena zájemcům o problematiku seniorů, v souvislosti s kriminalitou a sociálně patologickými jevy.

Probace a její efektivita pohledem pachatelů, veřejnosti a médií

Tomášek, J., Háková, L., Kostelníková, Z.

Publikace shrnuje výsledky výzkumu, který navázal na předchozí projekt IKSP, věnovaný účinnosti probace na snižování recidivy pachatelů trestné činnosti. Cílem nového šetření bylo doplnit stávající poznatky o zkušenosti a názory odsouzených osob, jimž byl uložen dohled probačního pracovníka. Data byla získána prostřednictvím hloubkových a narativně zaměřených polostrukturovaných interview. Uskutečněn byl také výzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku obyvatel České republiky, který zmapoval jejich názory a postoje k probaci a k možnostem jejího uplatňování při práci s pachateli trestných činů. Součástí projektu byla rovněž analýza mediální reprezentace probace v českém mediálním prostředí.

Evidenční dat o ochranném léčení a zabezpečovací detenci v ČR (nedostatky a možná řešení)

Blatníková, Š., Zeman, P.

Odborná kniha přináší informace a nové poznatky z výzkumného úkolu řešeného s podporou z Programu Bezpečnostního výzkumu ČR v letech 2015-2020 (poskytovatel Ministerstvo vnitra, kód projektu VI20172019087), který se zaměřil na problematiku sběru a vykazování dat o aplikaci institutů ochranného léčení a zabezpečovací detence v ČR v resortu justice, a na možnosti jeho zkvalitnění. V textu monografie jsou shrnuty poznatky z analýz příslušných informačních systémů resortu Ministerstva spravedlnosti ČR, a to z hlediska jejich využitelnosti pro sběr a vykazování dat o ukládání a výkonu ochranného léčení a zabezpečovací detence. V knize je zpracován i obecnější pohled na instituty ochranného léčení a zabezpečovací detence (z hlediska jejich ukládání a výkonu), a to včetně popisu jejich specifík, která mohou evidenci proměnných v této oblasti významně a výrazně komplikovat. Publikace nastiňuje i návrh řešení pro tvorbu efektivnějšího systému evidence ochranného léčení a zabezpečovací detence, který omezení stávajícího informačního systému překonává, a seznamuje tak čtenáře s návrhem nového postupu v podobě metodiky, která byla hlavním výstupem z uvedeného výzkumu. Součástí publikace jsou i přílohy, které navrhované řešení názorně ilustrují.

Mladiství v procesu poruchové socializace

Večerka, K., Hulmáková, J., Štěchová, M.

Publikace se zaměřuje na problematiku kriminality mládeže, zejména pak na otázky související s recidivou této skupiny mladých lidí. V obecné části publikace nalezneme vedle vymezení základních pojmů, které se vztahují k tématu, též pojednání o statistických datech vývoje registrované kriminality a o teoriích příčin a podmínek recidivy mladistvých pachatelů. Pozornost je zde věnována též otázkám formální sociální intervence a prevence. Ve zvláštní části podávají autoři zprávu o třech výzkumných empirických projektech. První z nich se zaměřil na zmapování názorů širokého spektra expertů z řad pracovníků justice a sociálních služeb na otázky kriminální recidivy mladých lidí, zejména na otázky omezení či zabránění kriminální recidivě v rámci současné právní úpravy. Experti ze všech krajů ČR odpovídali pomocí internetového dotazníkového průzkumu na otázky, které byly koncipovány jednak v podobě škál, jednak byl dán prostor k volným vyjádřením expertů. Druhá výzkumná akce se zaměřila na analýzu vybraného vzorku trestních spisů. Cílem této akce bylo zmapovat obsahy těchto spisů, a to zejména z pohledu kvantitativních a kvalitativních aspektů informací, na základě kterých soudy rozhodují o vhodných opatřeních ve vztahu k mladistvým recidivním pachatelům. Konečně třetí výzkumná akce se zaměřila na provedení podrobných anamnestických šetření mezi mladými lidmi, kteří byli za svá opakovaně spáchaná provinění odsouzeni k výkonu trestního opatření nepodmíněného odnětí svobody. Publikace je doplněna seznamem literatury k tématu.

Bezpečí, kriminalita a prevence

Holas, J.

Publikace shrnuje výsledky dvou navazujících výzkumů, realizovaných v Institutu pro kriminologii a sociální prevenci ve spolupráci s Odborem prevence kriminality MV ČR. Cílem reprezentativních výzkumů (jednoho obsáhlého se vzorkem 3000 respondentů, druhého redukovaného se vzorkem 1000 respondentů) bylo získání názorů a postojů široké veřejnosti k otázkám spojeným s problematikou kriminality a její prevence. Ohniskem zájmu byly zkušenosti občanů s kriminalitou, názory na její příčiny a souvislosti, pocit ohrožení jednotlivými druhy kriminality, hodnocení práce orgánů policie a justice a důvěra v ně, názory na dostupnost a efektivitu preventivních opatření a další problémy. Získaná data jsou komparována s předešlými výzkumy na toto téma, což umožnilo postihnout trendy ve vnímání bezpečnostní situace v ČR jejími obyvateli v posledních patnácti letech.

Prameny

Kriminalita a gender: studie zaměřená na zastoupení mužů a žen v mezinárodní statistice kriminality

Heiskanen, M., Lietonen, A.

Publikace přináší český překlad studie Evropského institutu pro prevenci a kontrolu kriminality, působícího při OSN (HEUNI), s názvem „*Crime and Gender: A Study on how Men and Women are Represented in International Crime Statistics*“. Studie se zabývá otázkou, jaké je zastoupení mužů a žen ve statistikách, pokrývajících celý proces trestní justice od policejní evidence podezřelých osob až po statistiky výkonu trestu. Cílem bylo ukázat míru odlišnosti v počtech/podílech pachatelů podle pohlaví a zkoumat vývoj těchto ukazatelů. Studie vychází ze dvou zdrojů kriminálních statistik – Průzkumu trendů kriminality (*Crime Trends Survey*), realizovaného pod vedením Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC), a Evropské databáze statistik o kriminalitě a trestní justici (*European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics*).

Škody působené kybernetickou kriminalitou. Zpráva shrnující hlavní poznatky Pracovní skupiny k nákladům kyberkriminality Home Office

Publikace představuje český překlad vybraných částí dokumentů, zpracovaných britským ministerstvem vnitra (*Home Office*) k problematice kybernetické kriminality („*Cyber crime: a review of the evidence*“, „*Understanding the costs of cyber crime*“). Přináší dostupné publikované poznatky o tomto druhu trestné činnosti, zabývající se především rozsahem a povahou jednotlivých typů kybernetických trestných činů, které byly čerpány nejen z akademické sféry, ale též veřejného a soukromého sektoru. Samostatná část publikace představuje aktuální výsledky činnosti Pracovní skupiny pro náklady kyberkriminality, zaměřené na tvorbu metodologie odhadů nákladů, spojených s tímto druhem trestné činnosti, včetně návrhů vhodných nástrojů k jejich zjišťování v rámci budoucích výzkumů.

Příručka k evaluaci: pokyny k navrhování, provádění a používání nezávislé evaluace v UNODC

United Nations Office on Drugs and Crime

Český překlad publikace Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu s názvem „*Evaluation Handbook. Guidance for designing, conducting and using independent evaluations at UNODC*“ seznamuje čtenáře s teoretickými základy evaluace programů a opatření v oblasti (nejen) trestní justice, a s principy její praktické realizace. Publikace, původně vytvořená jako praktická pomůcka pro pracovníky UNODC a nezávislé hodnotitele, zabývající se evaluacemi jednotlivých intervencí a politik UNODC, nachází své širší uplatnění jako zdroj informací a osvědčených postupů pro všechny, kdo evaluace v oblasti veřejných politik sami realizují, výsledky evaluací využívají, nebo se o tuto problematiku prostě jen zajímají. Její součástí je i praktický návod pro přípravu a realizaci kvalitních evaluací.

Plné texty všech publikací jsou volně dostupné na webu Institutu pro kriminologii a sociální prevenci www.kriminologie.cz v sekci **Publikační činnost.**